

2

Cyd-destun

Ym mis Ionawr 2019, roedd 36 o ysgolion arbennig annibynnol yng Nghymru, sef pedair yn fwy nag ym mis Ionawr 2018. Mae ysgolion arbennig annibynnol yn addysgu disgyblion rhwng 3 ac 19 oed sydd ag ystod eang o anghenion, gan gynnwys anhwylder y sbectrwm awtistig ac anawsterau cymdeithasol, emosiynol ac ymddygiadol. Mae llawer o'r ysgolion yn fach ac mae disgyblion fel arfer yn byw mewn cartrefi plant sydd ynghlwm wrth yr ysgolion. Mae lleiafrif o'r ysgolion hyn hefyd yn addysgu disgyblion dydd neu ddisgyblion sy'n preswyllo mewn cartrefi plant nad ydynt ynghlwm wrth yr ysgol, ac ariennir y lleoliadau hyn gan awdurdodau lleol.

Yn ogystal ag arolygiadau llawn, mae Estyn yn cynnal arolygiadau monitro rheolaidd o ysgolion arbennig annibynnol, bob 12 i 18 mis fel arfer. Eleni, fe wnaethom arolygu saith ysgol arbennig annibynnol a chynnal ymweliadau monitro â 21 ysgol. Mae'r canfyddiadau o'r holl arolygiadau ac ymweliadau wedi llywio'r adroddiad hwn.

Crynodebau sector: Ysgolion arbennig annibynnol

Cydymffurfio â Rheoliadau Safonau Ysgol Annibynnol (Cymru) 2003

Mewn arolygiadau ysgolion arbennig annibynnol, rydym yn barnu'r graddau y mae'r ysgol yn cydymffurfio â Rheoliadau Safonau Ysgol Annibynnol (Cymru) 2003 (Cynulliad Cenedlaethol Cymru, 2003).

Roedd chwech o'r saith ysgol arbennig annibynnol a arolygwyd ac ychydig dros dri chwarter o ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r broses fonitro yn cydymffurfio â holl Rheoliadau Safonau Ysgol Annibynnol (Cymru) 2003. Pan oedd gan ysgolion ddiffygion o ran cydymffurfio â rheoliadau, roedd y rhain yn gysylltiedig ag ansawdd yr addysg a ddarperir, lles, iechyd a diogelwch disgyblion, addasrwydd perchnogion a staff, a darparu gwybodaeth. Mae'n ofynnol i'r holl ysgolion nad ydynt yn bodloni rheoliadau gyflwyno cynllun i Lywodraeth Cymru i ddangos sut byddant yn gwneud y gwelliannau angenrheidiol. Mae Estyn yn monitro cydymffurfio â'r rheoliadau yn yr ymweliad monitro nesaf.

Safonau

Mae safonau gryn dipyn yn fwy cadarnhaol eleni nag oeddent yn y blynyddoedd diwethaf. Mewn chwech o'r saith ysgol arbennig annibynnol a arolygwyd eleni, ac mewn tri chwarter o'r ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r monitro, mae disgyblion yn gwneud cynnydd da o leiaf yn eu dysgu mewn perthynas â'u manau cychwyn a'u galluoedd. Mae llawer o ddisgyblion yn datblygu eu medrau llythrennedd yn dda. Er enghraifft, maent yn gwella eu medrau darllen yn effeithiol o'u sgorau gwaelodlin ac yn datblygu medrau ysgrifennu mwy cadarn. Mae llawer o ddisgyblion yn atgyfnerthu ac yn gwella eu medrau rhifedd ac yn dod yn fwy hyderus wrth gymhwyso'r rhain ar draws y cwricwlwm, ac o ran cyd-destunau go iawn sy'n cefnogi eu hannibyniaeth yn y dyfodol yn dda, fel cyllidebu a theithio.

Yn yr ysgolion hyn, mae disgyblion yn gwneud cynnydd hynod gryf o ran datblygu medrau cyfathrebu a medrau cymdeithasol perthnasol. Maent yn gwrando'n ofalus ar ei gilydd ac ar staff addysgu, ac yn ateb cwestiynau'n hyderus gan ddefnyddio iaith yn benodol i bwnc yn gywir. Mae llawer o ddisgyblion yn datblygu eu medrau meddwl a datrys problemau yn dda. Er enghraifft, maent yn cynllunio a pharatoi eu prydau bwyd eu hunain neu'n cymhwyso'r medrau y maent yn eu dysgu yn yr ysgol i leoliadau profiad gwaith yn y gymuned. Mae hyn yn eu helpu i fod yn fwy annibynnol yn eu bywydau bob dydd.

Mewn un o'r ysgolion a arolygwyd ac mewn tua chwarter o'r ysgolion yr ymwelwyd â nhw eleni fel rhan o fonitro, mae disgyblion yn gwneud cynnydd anghyson o ran datblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh. Yn gyffredinol, mae hyn oherwydd nad ydynt yn defnyddio'r medrau hyn yn ddigon rheolaidd mewn sefyllfaoedd go iawn nac yn eu cymhwyso'n bwrpasol mewn pynciau ar draws y cwricwlwm. Yn yr ysgolion hyn, mae gwaith ysgrifenedig disgyblion wedi'i gyflwyno'n wael, ac nid oes digon o gyfleoedd i ddisgyblion ennill cymwysterau sy'n cefnogi dilyniant galwedigaethol neu lwybrau dysgu yn y dyfodol.

Crynodebau sector: Ysgolion arbennig annibynnol

Lles ac agweddau at ddysgu

Ym mhob un o'r ysgolion a arolygwyd eleni, ac mewn naw o bob deg o'r ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r broses fonitro, mae llawer o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da o leiaf o ran gwella eu safonau lles a'u hagweddau at ddysgu. Yn yr ysgolion hyn, mae disgyblion yn datblygu perthnasoedd gwaith cynhyrchiol gyda staff sy'n eu cynorthwyo'n effeithiol iawn i ddatblygu eu hunan-barch a'u gwydnwch pan fyddant yn wynebu heriau mewn dysgu. O ganlyniad, mae llawer o ddisgyblion yn dysgu rheoli eu gorbryderon yn llwyddiannus ac yn gwella eu hymddygiad mewn perthynas â'u hanghenion unigol.

Mae llawer o ddisgyblion yn mynychu'r ysgol yn rheolaidd ac yn cyrraedd gwersi'n brydlon. Mewn gwersi, maent yn gweithio'n effeithiol yn annibynnol a gyda'u cyfoedion. Maent yn ymfalchïo yn eu gwaith ac yn awyddus i rannu eu cyflawniadau a'r cynnydd y maent wedi'i wneud yn eu dysgu gydag ymwelwyr. Yn yr ysgolion hyn, mae llawer o ddisgyblion yn datblygu eu medrau arwain yn briodol ac yn cyfrannu'n adeiladol at fywyd yr ysgol a'r gymuned leol.

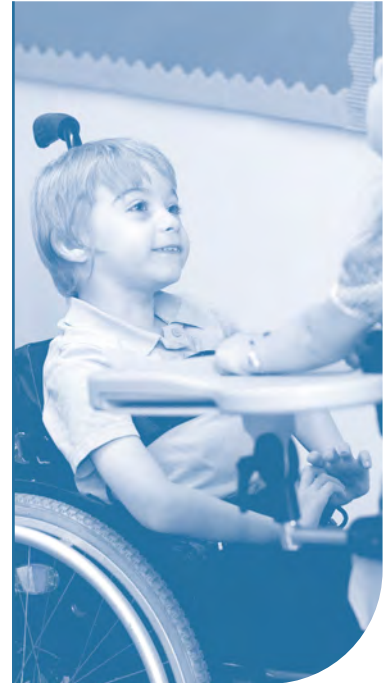
Yn ystod eu cyfnod yn yr ysgol, mae llawer o ddisgyblion yn datblygu dealltwriaeth gadarn o ffyrdd iach o fyw, ac yn dysgu sut bydd eu dewisiadau'n effeithio ar eu bywydau yn y dyfodol. Er enghraifft, mae llawer o ddisgyblion yn cymryd rhan yn rheolaidd mewn ymarfer corff ac yn esbonio buddion diet iach. Yn bwysig, mae llawer ohonynt yn datblygu eu dealltwriaeth o berthnasoedd iach trwy ymyriadau therapiwtig a gynllunir yn dda a'u haddysg bersonol a chymdeithasol.

Mewn pedair o'r ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r broses fonitro yn ystod y cyfnod hwn, roedd diffygion ym mhresenoldeb ac ymddygiad ychydig o ddisgyblion. Mae'r disgyblion hyn yn gwneud cynnydd cyfyngedig o ran rheoli eu hymddygiad ac nid ydynt yn ymgysylltu'n dda â dysgu. Nid ydynt yn ymateb yn dda i gymorth staff, ac maent yn gadael gwersi a gweithgareddau'n gynnar heb gwblhau tasgau.

Addysgu a phrofiadau dysgu

Mewn pump o'r saith ysgol a arolygwyd ac mewn tua hanner yr ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r broses fonitro, mae addysgu a phrofiadau dysgu yn dda, o leiaf. Yn yr ysgolion hyn, mae'r ysgol yn darparu cwricwlwm eang a pherthnasol sy'n diwallu anghenion disgyblion yn dda. Mae gan gynllunio'r cwricwlwm, mae ffocws cryf ar ddatblygu medrau llythrennedd a rhifedd disgyblion, yn ogystal â'r ystod eang o fedrau y bydd eu hangen ar ddisgyblion yn eu bywydau yn y dyfodol. Er enghraifft, mae ysgolion yn cynllunio addysg awyr agored, gweithgareddau i ddatblygu medrau byw yn annibynnol a chyfleoedd ar gyfer profiad gwaith.

Yn yr ysgolion hyn, mae athrawon yn defnyddio gwybodaeth bynciol gadarn i gynllunio gwersi heriol sy'n adeiladu'n briodol ar ddysgu blaenorol disgyblion. Mae athrawon a chynorthwywyr cymorth dysgu yn gweithio gyda'i gilydd yn adeiladol ac yn gwybod beth yw cryfderau eu disgyblion a'u meysydd i'w datblygu yn eithriadol o dda. Maent yn rhannu disgwyliadau uchel o ymddygiad a chynnydd disgyblion, ac yn darparu cymorth a her

Crynodebau sector: Ysgolion arbennig annibynnol

hynod effeithiol ar gyfer disgyblion. Maent yn teilwra'r cwricwlwm yn fedrus yn unol ag anghenion disgyblion unigol ac yn darparu amrywiaeth ysgogol o weithgareddau wedi'u cynllunio'n dda sy'n ymestyn medrau datrys problemau disgyblion.

Mewn dwy o'r ysgolion a arolygwyd ac mewn tua hanner yr ysgolion a gafodd eu monitro, mae angen gwella agweddau ar addysgu a phrofiadau dysgu. Yn gyffredinol, mae hyn oherwydd bod athrawon yn gosod gweithgareddau dysgu nad ydynt yn heriol ac nid ydynt wedi'u teilwra'n ddigon da yn unol â galluoedd ac anghenion disgyblion. Mae athrawon yn dibynnu gormod ar ystod gyfyngedig o ddulliau addysgu fel defnyddio taflenni gwaith, ac nid ydynt yn cynnwys digon o gyfleoedd i ddisgyblion ddatblygu eu dysgu annibynnol. Yn yr ysgolion hyn, mae diffyg parhad a chydlynad o ran cynllunio'r cwricwlwm, ac nid yw athrawon yn darparu digon o gyfleoedd i ddisgyblion ddatblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh yn gynyddol ar draws y cwricwlwm.

Gofal, cymorth ac arweiniad

Mae darpariaeth ar gyfer gofal, cymorth ac arweiniad i ddisgyblion yn dda neu'n rhagorol mewn chwech o'r ysgolion a arolygwyd, ac mae'n nodwedd gref mewn tua saith o bob deg o'r ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r broses fonitro. Yn yr ysgolion hyn, mae athrawon ac arweinwyr yn casglu ystod eang o dystiolaeth i fonitro ac olrhain cynnydd disgyblion mewn dysgu. Maent yn ystyried y wybodaeth hon yn ofalus ynghyd â data ar bresenoldeb, ymddygiad ac agweddau eraill ar les disgyblion i ddarparu cofnod trylwyr o'r cynnydd a wna disgyblion dros gyfnod. Defnyddiant y wybodaeth hon yn fedrus i roi ystod o ymyriadau ar waith sy'n cefnogi anghenion disgyblion yn dda iawn.

Nodwedd hynod effeithiol o'r gwaith hwn yw'r bartneriaeth rhwng staff addysgu, staff preswyl a staff therapiwtig. Mae'r cydweithio cydlynus hwn yn hyrwyddo dull hynod gyson o helpu disgyblion i reoli eu hanghenion cymhleth a gwella'u hagweddau at ddysgu. Dros gyfnod, mae'r dull hwn yn help sylweddol i arfogi disgyblion â'r medrau a'r wybodaeth sydd eu hangen arnynt i wneud dewisiadau iach am ffordd o fyw yn ystod eu bywyd fel oedolyn.

Lle mae angen gwella agweddau ar y ddarpariaeth ar gyfer gofal, cymorth ac arweiniad, mae hyn oherwydd nad yw asesiadau gwaelodlin o fedrau disgyblion yn ddigon trylwyr, ac nid yw trefniadau i staff olrhain a monitro cynnydd disgyblion ar draws y cwricwlwm wedi'u datblygu'n ddigonol. Yn ychwanegol, nid yw athrawon yn cynllunio'n ddigon da ar gyfer addysg bersonol a chymdeithasol disgyblion. O ganlyniad, ni chaiff disgyblion eu paratoi'n ddigon da ar gyfer cyfrifoldebau a heriau bywyd yn y gymuned pan fyddant yn gadael yr ysgol.

Arweinyddiaeth

Mae arweinyddiaeth a rheolaeth o leiaf yn dda mewn pump o'r saith ysgol a arolygwyd, ac maent yn nodwedd gref mewn tua hanner yr ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r monitro eleni. Yn yr ysgolion hyn, mae

Ysgol Headlands

Fe wnaeth Ysgol Headlands greu ymagwedd newydd at y modd y maent yn cefnogi disgyblion sydd wedi cael profiad o drawma cynnar a phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod. Roeddent eisiau darparu perthnasoedd ymddiriedus a gwasanaeth oedd yn sensitif i drawma ar gyfer eu disgyblion a'u teuluoedd.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Cydnabod
Rhagoriaeth
Recognising
Excellence

Crynodebau sector: Ysgolion arbennig annibynnol

arweinwyr yn darparu arweinyddiaeth gref a phwrpasol, sy'n canolbwyntio'n dda ar wella darpariaeth ac ar ddeilliannau ar gyfer disgyblion. Maent yn cyfleu gweledigaeth glir ar gyfer yr ysgol sy'n hyrwyddo gwaith tîm effeithiol rhwng timau staff addysg, staff preswyl a staff arbenigol. O ganlyniad, maent yn creu ethos cadarnhaol ac anogol sy'n cefnogi anghenion disgyblion yn effeithiol. Yn yr ysgolion hyn, mae gan arweinwyr ddealltwriaeth glir o gryfderau cyffredinol yr ysgol a'r meysydd i'w datblygu, ac mae ganddynt brosesau addas i olrhain a monitro cynnydd a lles disgyblion unigol.

Lle mae angen gwella agweddau ar arweinyddiaeth a rheolaeth, mae hyn yn gyffredinol oherwydd nad yw gweithgareddau hunanwerthuso a chynllunio gwelliant yn ddigon trylwyr. Yn benodol, nid yw'r wybodaeth y mae arweinwyr yn ei chasglu am gynnydd disgyblion yn canolbwyntio'n glir ar safonau medrau disgyblion, ac ni chaiff ei defnyddio'n ddigon da i nodi meysydd ysgol gyfan i'w datblygu. Nid yw blaenoriaethau ar gyfer gwella yn nodi'n ddigon manwl pa gamau fydd yn cael eu cymryd, nac yn nodi'n glir yr adnoddau neu'r amser sydd eu hangen i wneud newidiadau llwyddiannus.

Mewn tair o'r ysgolion yr ymwelwyd â nhw fel rhan o'r broses fonitro, mae ansefydlogrwydd yn uwch arweinyddiaeth yr ysgol yn creu ansicrwydd am gyfeiriad yr ysgol yn y dyfodol, ac nid yw'n helpu'r ysgol i gynllunio'n hyderus ar gyfer gwella.

Ysgol Woodlands

Roedd Ysgol Woodlands eisiau gwella'i dysgu ac addysgu, a sefydlu diwylliant lle y gallai disgyblion gyflawni'u potensial academiaidd. Defnyddiwyd gwasanaethau dyddiol a chyngor ysgol newydd i rannu gwybodaeth gyda disgyblion a'u cynnwys mewn penderfyniadau.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

